

Václav Černý ve svých Pamětech tvrdí, že to byli Skopčáci, "lidé s kopců": "Ale já jsem přece některé ty Němce znal, od samého dětství znal, totiž ty udřeně shrbené „skopčáky“ z Orlických hor, z vesniček a strání přes dva vrchy od nás: jejich život byl jen dřina, od nepaměti, záda nenarovnali, jako ti horáci naši, totéž živobyті, totéž lpění na hroudě z kamenů, jenže tihle nesrozumitelně brebentili. A vstal v sousedství Hitler, slíbil jim práci, uvěřili mu nadšeně, zabral je, dal jim práci skutečně, peníze se objevily na horách, libovali si — plných několik měsíců. A byla tu válka a musili do ní, na hory začaly chodit seznamy padlých, ráji byl konec. Ale krom nehorázné skopčácké hlouposti se nedopustili ničeho, opravdu ničeho. Pročpak také tihle musili pryč, do těch jejich kopců přece nikdo nechtěl a také do nich dlouho nikdo nešel, a bez nich se ta jejich políčka vrátí v úhor a hvozdl!"

úryvek z 3. dílu paměti Václava Černého (Paměti IV), který vyšel jako Václav Černý: Paměti 1945 - 1972. Atlantis, Brno 1992, pp. 41 - 45

Vysídlování Němců z naší vlasti bylo temným pozadím, před nímž probíhaly všechny, radostné i truchlivé události obou našich prvních, opět svobodných let. V odboji původně platilo, že budou musit odejít němečtí političtí provinilci, nacisté a aktivně svolní, vědomí spolupracovníci s nacismem. To byla také původně koncepce vlády Londýně, **členem našeho původního zahraničního politického zastupitelstva byl přece i poslanec Wenzel Jaksch**, německý sociální demokrat, a dr. Beneš jeho spolupráci velevítal, A pak, roku 1943 (po Stalingradu?) změna direktiv: kromě aktivních německých odbojářů proti nacismu, prakticky většinou komunistů, půjdou Němci všichni, jakožto osobitá složka obyvatelstva našeho státního prostoru zaniknou! Ta myšlenka, ať už vznikla v číkoli hlavě, představovala řešení radikální, praktické a politicky utilní, které činilo z našeho státu stát národně téměř jednolitý; ale zároveň nám do budoucnosti vytvářelo vážný národně-politický handicap, zatlačovalo nás do situace neuvolnitelných **malých spojenců trvale závislých na pomoci a přízni takového velemocného protektora, jenž bude ochoten garantovat zisk našeho chování!** K spojenectví svého ochránce jsme byli také navždy přibiti a odsouzeni. I kdo vymyslel i kdo přijal toto řešení, byl geniálně cynickým praktikem politických faits accomplis, ale byl jím na útraty naší volnosti. K samé skutečnosti transferu pouze to, že posledními precedentními případy byl přesun (a zánik) volžských Němců do střední Asie, vyklizení krymských Tatarů z jejich poloostrovní vlasti a ostatně již **odsun Němců z území SSSR po paktu Stalin-Hitler roku 1939**¹. Ale transferu přikývli nakonec i západní spojenci, v Postupimi stal se článkem

1 Die neu entstandenen "Reichsgaue" Danzig-Westpreußen und Wartheland sollten durch Vertreibung der dort ansässigen polnischen und jüdischen Bevölkerung und Ansiedlung von "Volksdeutschen" germanisiert werden, ein Prozeß, der in der Sprache der NS-Bürokraten als "Umvolkung" bezeichnet wurde. Phillip Rutherford: *Prelude to the Final Solution* (2007), Wie Leniger nachweist, wurden von 1940 bis 1944 lediglich 332.000 Personen, also etwas über fünfzig Prozent aller "Heim ins Reich" Geholten, im Osten angesiedelt (S. 228). Nur sie hatten die strengen "rassischen" Kriterien erfüllt, die sie dazu berechtigten. So blieben die ethnischen Deutschen in den neuen Reichsgauen weiterhin in der Minderheit. Nach Kriegsende mußten sie, zusammen mit der alteingesessenen deutschen Bevölkerung, erneut ihre Wohnsitze zwangsweise verlassen. erniedrigende Selektionen nach "völkisch-rassischen" Kriterien, oft jahrelanges Leben in Lagern, ständige Ungewißheit über die Zukunft, tiefe Enttäuschung über nicht eingehaltene Versprechen, und schließlich bei denjenigen, die "im Osten angesetzt" worden waren, Flucht und Vertreibung zu Kriegsende. im September 1939 geschlossene Zusatzverträge auch vor, die deutschen Minderheiten aus der sowjetischen in die deutsche Interessensphäre umzusiedeln. Dies lag im beiderseitigen Interesse: die Sowjets würden einen potentiellen Unruheherd los werden (Begeisterung für den Kommunismus konnte von den Volksdeutschen, die fast ausschließlich zur gehobenen Mittelschicht zählten, kaum erwartet werden), und das Deutsche Reich würde den dringend benötigten "erwünschten Bevölkerungszuwachs" zur Besiedlung des in Polen eroberten "Lebensraumes" erhalten. Es lag nahe, daß Hitler in dieser Situation auf den schon in der Südtirolfrage bewährten Himmler zurück griff. Nach dem Muster des Südtirolerlasses unterzeichnete Hitler am 7. Oktober 1939 einen Erlaß, der Himmler zusätzlich zu seinen schon bestehenden Funktionen zum "Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums" (RKF) mit fast unbeschränkten Vollmachten in den von Polen annektierten "eingegliederten Ostgebieten" sowie im Bereich der Umsiedlungsaktionen machte. Zwischen September 1939 und Juni 1941 kam es zu einer Vielzahl solcher Aktionen aus dem Baltikum, Ostpolen, Bessarabien, der Bukowina und der Dobruška, von denen etwas über eine halbe

světové mírové dohody, a tedy také kusem světové odpovědnosti vítězů, té jej ponecháme. **Naší politicko-mravní odpovědnosti zůstává však skutečnost způsobu, jímž jsme vysídlení Němců provedli: jen tato sic, ale dalece stačí. Prezident nestačil ještě dorazit z Košic do Prahy a již cestou dne 12. května (1945) v řeči na brněnské radnici prohlásil, že „naš zběsilý soused ... si vytvořil situaci, jejíž důsledky stihnou celé jeho dnešní i budoucí generace, ponese je jako zasloužený a plně mu náležející trest ... Tento národ přestal být v této válce už vůbec lidským, přestal být lidsky snesitelným a jeví se nám už jen jako jediná veliká lidská nestvůra ... Řekli jsme si, že německý problém v republice musíme definitivně vylikvidovat ...“** Slovo bylo děsivé a zcela nové v československém politickém slovníku! Zavánělo nikoliv trestem, nýbrž pomstou. A za okamžik znovu, s balkónu radnice k shromážděným zástupům: **„Můj program je — já to netajím —, že otázku německou musíme v republice vylikvidovat.“** (Text projevu vyšel vzápětí ve zvláštním tisku ZNV v Brně.)

V této řeči bylo smíšení státu, případně „zločinného státu“ (— pojem za chvíli vymezil Jaspers —) a národa hotovým a platným faktem, **nastoleno abstraktní a paušální totalitní řešení, v němž měl bez ohledu k míře individuální a konkrétní mravní viny celý národ do posledního dítěte pykat za zločiny uchvatitelů státní moci, popřeli jsme sami sebe, svou minulost, svoje křesťanské a humanisticko-demokratické tradice, zapřeli první republiku i Masaryka. Politika stala se záležitostí síly, nikoliv mravnosti a práva.** A žádná stranická složka se u nás neukázala lepší než druhá, „Masarykovi“ národní socialisté si zrovna chutě osvojili demagogii odsunovou a protiněmeckou, měla u nich vítaný osten proti „internacionalistickému“ komunismu. Kam se poděla šetrnost k lidským právům člověka, osnova naší ústavy? A bylo naše chování opravdu možnou cestou k socialismu, k spravedlnosti v občanských vztazích, které jsme si slibovali vybudovat? Ohlásily se nanejvýš v ustanoveních a výnosech, jimiž se naše vláda, nikoliv bez známek údesu, snažila rychle regulovat, spořádat, lidsky zadministrovat lavinu tří milionů vypuzovaných lidí s padesáti kilogramy zavazadel každý, alespoň ta zásluha jí budiž uznána! **Ve skutečnosti nedokázala zamezit, aby se všechno, co bylo v Čecháčkovi temně živelného, zběsilého a chtivého, plně projeвило: luza ucítila krev a příležitost, a naše obnovená nebo „revoluční“ státní moc se od ní distancovat nedovedla, naopak jí mínila použít, vyhověla jí tedy, podbídlá se jí. Rodilo se osudné pravidlo národního politického života, podlehnout na každé osudové křížovatce luze.** Ještě je vidím, ty RG (podle znaku na pásce rukávu) — „revoluční gardy“, ale lidé to čtli „rabovací gardy“ —, které se okamžitě vrhly do Sudet, aby prováděly rozkazy národně revolučních orgánů; byly kýmsi vyzbrojeny, kdo jim dal pušky? Málo těch pušek bylo ukořistěno v boji na květnových barikádách, s odbojem tihle gardisté neměli společného nic. Kdo si to spíš potřeboval vytvořit **sbory spolehlivých pretoriánů** k politickým úkolům, jejichž lhůtu předvídal? A v patách za nimi „noví osídlenci“. Do opuštěných závodů, obchodů, řemeslnických dílen v městech „národní správci“; na sudetský venkov pak k osídlení vyslaly naše vesnice živly, které rády viděly ze vsí odcházet, místní lenochy a darmošlapy, a jen mladší synové ze statků a chalup bez naděje na vlastní půdu tam šli s úmyslem orat a pracovitě sklízet z lacino získávané půdy; těšili se na dekrety, jež je učiní skutečnými vlastníky obdělávané země, většinou nadarmo. Podobně Češi přišli z ruské Volyně. A za těmito vlnami vlna další, poslední, zato nepřetržitá, **davy cikánů ze Slovenska, Uher,**

Million Menschen betroffen waren, und die ohne Rücksicht auf die vielfach damit verbundenen menschlichen Tragödien "durchgezogen" wurden.

Weitere ca. 125.000 Personen wurden bis Ende 1942 vom Balkan und aus der Sowjetunion nach der Besetzung dieser Gebiete durch deutsche Truppen "heim ins Reich" geholt. Mit diesen insgesamt rund 630.000 Personen war das Potential volksdeutscher Umsiedler aus Süd-, Ost- und Mitteleuropa ausgeschöpft.

"Die 'ethnischen Flurbereinigungen' nach Kriegsende, die Ausweisung der deutschen Bevölkerung aus Polen und der Tschechoslowakei, waren letztlich nur die Fortführung einer von Hitler und Himmler ausgelösten Westwanderung deutscher Minderheiten" (S. 225). Die vom RKF organisierten Umsiedlungen Volksdeutscher 1939-44 stellten "nach der deutschen Niederlage den Siegern ein Modell zur Verfügung, mit dem sie die ständigen Konflikte zwischen Minderheit und Mehrheit endgültig ... lösen konnten" (S. 225-226). Sie hatten den Wind gesät, den die Flüchtlinge und Heimatvertriebenen 1945-46 als Sturm ernten sollten.

Rumunska, bůhví kdo ještě. Ti zaplavili sudetský venkov i města. Práci, které se přicházeli ujmout, ani nerozuměli, a vždy to byla ta nejnižší. Osud devastace, jež připravili Chebu, a devastace dokonce postupně několikeré, je světově znám. Však o tom všem všichni víte, i když se vám vzpomínat nechce, nezapomněli jste na tu tristní epopej ani dnes, když už, za víc než čtvrtstoletí, osídlenecké složky našeho „pohraničí“ srostly v přibližně normální lidská kolektiva. Rezáčův „Nástup“ je tendenční pohádka. Ne, nebyl jsem očitým svědkem pověstného pochodu kolony brněnských Němců, hnané přes Mikulov do Rakouska, což prý byla odplata za chování německého starosty Brna za války Judexe. Ale co jsem viděl, **viděl jsem — pěchování německého obyvatelstva do sběrných táborů hned v prvních dnech po osvobození! Nu, Češi je dovedli stejně zdatně organizovat jako Němci ještě pár měsíců předtím. A stejně v nich vládli. A české domácnosti si z nich daly přidělovat dočasné služby, žasl jsem studem, když to udělal jeden z mých nejbližších přátel a vrstevníků český filosof. A polkl jsem naprázdno, když jsem zvěděl, že můj druh nejvěrnější, nový předseda obrozeného spolku československých spisovatelů, si dal přiřknout nový, velký byt po Němcích a usadil se bez rozpaků v pseudonádheře uprchlého germánského proce pod lustry z jeleních parohů.** To už jsem také slyšel očitá svědectví o německých vojácích upálených na ulici zaživa a sám viděl průvod německých žen ostříhaných dohola a hnaných na veřejné práce. Gestapismus český se na vlásek podobal nacistickému, oč jsme pak chtěli opírat pýchu své mravní nadřazenosti? Příběhl za mnou doma soused vytřeštěnýma očima: jeho patnáctiletý synek, nadšený český student se přihlásil do občanské gardy k strážní službě, ale dali těm dětem hole, aby šli po libosti mlátit pozavírané německé civilisty, uvězněné ve sklepích místní školy (Praha 6). Příběhl za mnou na ZNV, poslán bratrem, **štábní kapitán Jeníček**, známý tehdejší vojenský filmař, byl bez sebe hrůzou: **jeho dceru i s dětmi, Češku, mu odvedli do německého sběrného tábora, její muž byl Němec**, a tábor je právě vyklízen. Pomozte! Nu, tentokrát stačil telegram z prezídia ZNV: Okamžitě vyčleňte z řad evakuantů ... Zatím si Pražané v davech **popřávali mrzkého divadla veřejné popravy profesora Pfitznera, německého starosty Prahy, na pankráckém náměstí.** Následovala poprava K. H. Franka. A Frankova žena, tuším německá lékařka, vcházela do pokoje vyšetřovatelů se sepjatýma rukama: „Bitte, nicht schlagen, nur nicht schlagen!“ ((něm.) – Prosím, nebít, jenom nebít) A pak si ji kdosi kamsi odvezl, zanikla, jako ty lidické děti. S kým jsme to proboha závodili o cenu? Ale já jsem přece některé ty Němce znal, od samého dětství znal, totiž ty **udřeně shrbené „skopčáky“ z Orlických hor**, z vesniček a strání přes dva vrchy od nás: jejich život byl jen dřina, od nepaměti, záda nenarovnali, jako ti horáci naši, totéž živobyčí, totéž lpění na hroudě z kamenů, jenže tihle nesrozumitelně brebentili. A vstal v sousedství Hitler, slíbil jim práci, uvěřili mu nadšeně, zabral je, dal jim práci skutečně, peníze se objevily na horách, libovali si — plných několik měsíců. A byla tu válka a musili do ní, na hory začaly chodit seznamy padlých, ráji byl konec. Ale krom nehorázné skopčácké hlouposti se nedopustili ničeho, opravdu ničeho. Pročpak také tihle musili pryč, do těch jejich kopců přece nikdo nechtěl a také do nich dlouho nikdo nešel, a bez nich se ta jejich políčka vrátí v úhor a hvozď!

Zabloudil jsem toho léta 1945 jednou navečer během svého prvního, pak už každoročního návratu do rodných hor, vždyť jsem tam dlouho nemohl, až do kostelíka v Sedloňově (Sattel) za Vrchmezím, hlava na hlavě, všichni mlčeli i kněz u oltáře tváří k množství, a bylo to ticho tak strašlivé ve svitu planoucích svěc, že jsem se neodvážil postoupit od prahu. Mžikem a sama mi přišla představa z lidové pohádky mého dětství o mši mrtvých, na kterou se na Velkou neděli dostaví dívka, jež si ráno příliš a ještě za tmy přispíší; slaví ji, hodinu před mší živých, mrtví vstali z hrobů, u oltáře dávný nebožtík-farář, a jen dívčina babička, loni zesnulá, dívku zachrání kynouc jí mlčky prstem ke dveřím, než ji mrtví rozsápu. Také já jsem utekl. To se vesnice loučila s rodným hnízdem a svými předky, starci i děti do posledního červíčka, a před svým hromadným odchodem nazítří se naposled němě modlila. Bylo to nesnesitelné. **Na tom pochodu z hor tři hodiny daleko na vlak pak toho faráře v lesní úžině Pekla nad Metují strážci průvodu zastřeli, nevím proč, snad chtěl do ciziny s sebou propašovat mešní kalich svého stáda.** Chodívám od té doby na ten horský sedloňovský hřbitov každé léto a z rozvalených a zarostlých kamenů čítám v dechu bujících kopřiv, ostružin a mateřídoušky drolící se jména nebožtíků, ti ovšem zůstali. Vždyť jsem, hrome, ty strejce znával! **Jsem nevinný, ale prosím je za odpuštění. Nemohu za nic, starý Pohle, Honigu,**

Nowottny, nekonečně se však stydím, a sbohem a na shledanou zas za rok! Přijel jsem domů za půl roku a zvěděl jsem, co se stalo na opačném konci rodného obzoru, v **Teplicích-Weckersdorfu na nejhořejší Metuji**. I z té k českému Náchodsku přilehlé krajiny Broumovska odešli po Mnichovu všichni naši, starousedlíci i ti noví, republikánští, do vnitrozemí. A v květnu se houfem vrátili a udělali si „pořádek“, všechny Němce prostě z Teplic vyhnali, a to ještě než vyšly zákonné a státní reglementy o odsunu, táhněte, kam chcete! A za čas se jim dav vyhnanců z hranic vrátil, nikde je, bezprizorné a bez průvodních dokumentů, nechtěli a nepřijali. Jenomže v Teplicích byli už „odepsáni“, jejich domy obsazeny, majetky rozděleny, v jejich kožiších chodily už RG-dámy. A tak nezbylo než „pořádek“ obnovit podruhé, **vyvedli ty Němce do Skal a tam je v lese postříleli a zahrabali. Za čásek se zahraniční němečtí příbuzní počali po nezvěstných shánět, svěřili pátrání Mezinárodnímu červenému kříži, autority vítězných mocností se obrátily na Prahu, a došlo se až na překopaný okraj té vražedné šachty: dívka na vršku hromady mrtvol v ní dosud spínala smrtí ztuhlé ruce a zkroucení těla prozrazovalo, že zemřela klečíc v prosbě o milost.** Bezradně a zoufale náhodští soudci zahájili „sběr materiálu“ k procesu s vlastními lidmi. Povězte, kdo nás kdy zbaví těchto vzpomínek? Tehdy se rodilo špatné svědomí našeho národa. Objevilo se, že obraz, i v neštěstí hrdý, jež jsme si po celé století právem budovali o myšlenkové a mravní podstatě českého národa, nám naše luza obratem několika měsíců proměnila v mýtus lživě lichotivý, v prázdnou iluzi. **Zač lepšího než naši protivníci, než kdokoliv se od května 1945 chceme vydávat?** Bez myšlenkového a mravního prožitku pětáctyřicátého nelze ani dnes s klidnou myslí odhadnout naši spravedlivou národní budoucí vyhlídku. Kéž jsem špatným prorokem, ale vcházel jsem již do roku 1946 zmučen obavou: po událostech německého odsunu nemáme už, a nadlouho, šanci.

Opravdu však nebylo úlevou z těch obav utíkat se mezi české spisovatele.